

Opracowano na podstawie:
Sztaki cysterski w Polsce. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Gmin Cysterskich w Polsce. Wrocław Choszczno 2009
Brzustowicz G., Szcokcy „Zohnerze fortuny”, Brzustowicz G., *Reformaacja i wojny. Historia Wojwatwstwo zachodniopomorskie. Książka* Kultura. Polsk, Bogdanowski J. (red.), Kra-kow – Warszawa 2002
http://gminy.cysterskie.org (10.02.2018)
http://www.nid.pl/pl/informacje_ogolne/abzylki_w_Polsce_rezeit-zabytkow/zp-og-rej-wienia-zabytkow-nieruchomych/22.02.2019) pdf (22.02.2019)

ISBN 978-83-8056-181-6

Wydanie pierwsze
Printed in Poland – Kwidzyn 2018

Wszelkie prawa zastrzeżone / All rights reserved
Koordynatorzy wydania: Maria Gmerek, Joanna Müller
Marketing: Wioletta Krasieńska

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku: Sławomira Moshńska
Fot. na okładce: Zespół klasztorny w Bierzwniku, Stare miasto w Reczu
Zdjęcia: Anna Domańska, Anna Goławska

Kreślenie mapy: Jarosław Bartczak

Opacowanie tekstu: Maria Gmerek

VEGA Studio Adv. Tomasz Müller

82-500 Kwidzyn, ul. Grudziądzka 22/3A

www.grupavega.pl e-mail: biuro@grupavega.pl

http://server1600544.home.pl/owa/info.php?option=com-content&view=article&id=2540&Itemid=104

Bez nadgłosa:

www.facebook.com/powiatchoszczenskiPL

73-200 Choszczno, ul. Nadbrzeżna 2

tel.: 95 748 89 31

Starostwo Powiatowe w Choszcznie

Zabytki

Zabudowa rezydencjonalna i zielen zabytkowa

Obiekty rezydencjonalne to budynki wznoszone od XVII w., najliczniej zachowane z XIX/XX w. Parki i ogrody w większości są związane z założeniami dworsko-folwarcznymi.

Spośród średniowiecznych zamków na Pomorzu Zachodnim żaden nie zachował swej pierwotnej formy i towarzyszących umocnień. W powiecie choszczeńskim zachował się relikt fundamentów średniowiecznego zamku rodziny Wedłów w Drawnie. Nekropolie Pomorza Zachodniego związane były w większości z luteraniskim obrządkiem religijnym, rzadko z kalwińskim lub żydowskim, tak jak cmentarz w Pelczycach, założony prawdopodobnie na początku XIX w. Położony na południowy zachód od miasta (obecnie ulica Rakoniew), cmentarz został zdemastowany podczas Nocy Kryształowej (9/10 listopada 1938 r.).

Gmina Bierzwnik

► Kolsk: dom nr 28 z końca XVIII w.

Gmina Choszczno

► Choszczno: teren Starego Miasta z XIII w.; zespół szpitalny, ul. Niedziałkowskiego 4-12; budowany w latach 1904-1905, przebudowywany w latach 1929-1931, szpital, przychodnia z 1912 r.; pralnia z lat 1905-1906; urząd skarbowy, obecnie szpital z 1935 r.; willa przy ul. Niedziałkowskiego 8, obecnie pogotowie, z 1920 r.; willa przy ul. Niedziałkowskiego 12 z 1920 r.

► Gleżno: park pałacowy z aleją dojazdową z XVIII w.
► Korytowo: zespół pałacowy – pałac z XVI w., przebudowywany w XVIII w. i w latach 1830-1890, park z XVI w., modernizowany w XVIII w., XIX/XX w.

► Radaczewo: zespół pałacowy z połowy XIX w.
► Stary Klukom: park dworski z 1 połowy XIX w.

► Stradzewo: zespół pałacowy z połowy XIX w., pałac i park z alejami dojazdowymi, dawna stajnia i dawny gołębnik z końca XIX w.

Budynek szpitala w Choszcznie, fot. Anna Domańska

Zespół pałacowy w Niemiensku, fot. Anna Goławska

► Wąrdyń: zespół dworski z XVIII-XIX w. – ruina dworu z XVI-XIX w. oraz park.

Gmina Drawno

► Brzeziny: pałac z 2 poł. XVIII w., przebudowany w XIX w.

► Drawno: teren Starego Miasta zbudowany w 1 połowie XIV w.; ruina zamku Wedłów z przełomu XIV/XV w., zamek był przebudowywany w XVII-XVIII w., obecnie relikt fundamentów; spichrz, ul. Jeziorna 2, 3 ćwierćwiecze XIX w.

► Kiełpino: zespół dworski – dwór z dwiema oficynami, murowano-szachulcowy, początek XVIII w., przebudowany w 1804 r., park z połowy XVII, XVIII/XIX w.

► Konotop: zespół pałacowy – ruina pałacu z 2 ćwierćwiecza XIX w., park z początku XIX w. i XIX w.;
► Niemiensko: zespół pałacowy z lat 1922-30, pałac myśliwski, park leśny

► Święciechów: zespół pałacowy – pałac z początku XX w., park – początek XIX - XX w.

► Przybysław: zespół pałacowy – pałac z 1 ćwierćwiecza XIX w. park z początku XIX w.

Gmina Pelczyce

► Jagów: zespół pałacowy – pałac z XVIII/XIX w., park z XIX w.

► Jarosławsko: park dworski datowany na ok. 1845, ogrodzenie z bramą,

► Lubiana: zespół pałacowy – pałac z 1900, park i folwark z 2 połowy XIX w.

► Nadarzyn: zespół pałacowy – pałac z 1902 r., park datowany na początek XIX w., rekonponowany na przełomie XIX/XX w.

► Pelczyce: ratusz, Rynek Nowego Miasta, lata. 20. XX w.; szkoła, ul. Kościelna 7, ok. 1850 r.; poczta, Rynek Bursztynowy 4, koniec XIX w.; dom, ul. Armii Polskiej 18, 2 poł. XIX w.

► Plotno: zespół dworski – dwór ze skrzydłem pałacowym z końca XVIII w., przebudowany w końcu XIX w., park z początku XIX w.

► Przekolno: zespół pałacowy – pałac z 2 poł. XVIII w., przebudowany w 1870 r. i na początku XX w., park z XVIII w., rekonponowany w XIX w.

► Sarnik: zespół pałacowy – ruina pałacu z 1898 r.; brama wjazdowa z fragmentem ogrodzenia z 2 połowy XIX w. park z XVIII w., zmieniony z 2 połowie XIX w. z pozostałościami fontanny

► Wierchno: park dworski z dziedzicem gospodarczym z 2 połowie XIX w.

Gmina Recz

► Pomiń: pałac z połowy XIX w.
► Recz: teren starego miasta z XIII w.; dom przy Rynek 1, mur.-szachulcowy, z poł. XIX w.; organistówka, obecnie biblioteka, ul. Ratuszowa 6, szachulcowo-mur., połowa XIX w.

► Sokoliniec: zespół pałacowy z 2 połowy XIX w. – ruina pałacu z 1862 r.; park z poł. XIX, gorzelnia, obecnie dom mieszkalny – ok. poł. XIX w., obora z 1861 r.

Obiekty sakralne

Gmina Bierzwnik

► Bierzwnik: zespół klasztorny cystersów budowany w latach 1347-1355, przebudowywany w XV w.; kościół, wschodniej i południowej stronie klasztoru z XV w., obecnie plebania oraz ruina browaru.

► Klasztorne: kościół budowany na przełomie XV/XVI, przebudowany w 1750 r.

► Zielieniewo: kościół z XIII w., przebudowany w 1906 r.

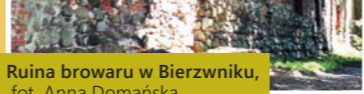
Gmina Choszczno

► Chelpa: kościół zbudowany na przełomie XV/XVI w., wieża kościelna powstała w 2 połowie XIX w., przykościelny, dawny cmentarz ewangelicki z XIX w., murowano-kamiennie ogrodzenie obiektu z bramą z 2 połowy XIX w.

► Choszczno: kościół z pierwszej połowy XIV w., przebudowany w XIX w.

► Kolki: kościół z 1870 r.

► Korytowo: kościół z końca XIII w., przebudowany w połowie XVI w.

Ruina browaru w Bierzwniku, fot. Anna Domańska

► Piasecznik: kościół z XV w., przebudowany w XIX w.
► Radaczewo: ruina kościoła z poł. XVI w.

► Raduń: kościół, dawny cmentarz przykościelny, obecnie nieczynny, po południowej stronie świątyni murowane ogrodzenie z cegły ceramicznej z XIV w.
► Sławęcín: kościół ewangelicki, obecnie rzym. kat., budowany w latach 1861-62 i w 1897 r. Kościół wzniesiony wg projektu Berndta z Choszczna, na miejscu średniowiecznej świątyni. Historyczne wyposażenie kościoła stanowi XVI wieczny dzwon, XIX wieczna ambona, chrzcielnica, organy i zegar.

► Sławęcín: kościół z przełomu XV/XVI w.

► Stary Klukom: kościół z 2 poł. XV w., przebudowany w 2 połowie XIX w., dawny cmentarz przy kościele, XIV-XIX w.

► Suliszewo: kościół z kamienia datowany na przełom XV/XVI w.

► Zamęcín: zespół kościoła ewangelickiego, zbudowany w połowie XV w., przebudowany w 1888 r., ogrodzenie i cmentarz przykościelny z poł. XIX w.

► Barnimie: kościół z XV w. z drewnianą wieżą dobudowaną na przełomie XVII/XVIII w.

► Brzeziny: kościół ewangelicki z 2 połowy XVIII w.

► Dominikowo: kościół ewangelicki z końca XVI w. z wieżą szachulcową, dobudowana ok. 1630.

► Drawno: kościół ewangelicki, obecnie rzym.-kat. z XV w., modernizowany w XVII w., wieża szachulcowa, dobudowana w 1800 r. W środku ołtarz posoborowy z karraryjskiego marmuru.

► Gmina Krzęcin

► Chłopowo: kościół ewangelicki zbudowany w latach 1907-1908

► Granowo: kościół z końca XV w., przebudowany w latach 1855 i 1930, cmentarz przy kościele

► Krzęcin: kościół ewangelicki z 1910 r., cmentarz przykościelny

► Nowy Klukom: kościół ewangelicki z końca XVI w. z wieżą drewnianą z XVIII w. Najcenniejszym elementem wnętrza jest ołtarz ufundowany w 1718 r., ale badania konserwatorskie wykazały, że składa się z fragmentów znacznie starszych. Dzwon datowany jest na 1500 r. i należy go uznać za najstarszy w powiecie choszczeńskim.

► Objezierze: kościół ewangelicki, budowany w latach 1852-53, 1864

► Rakowo: kościół budowany w XV-XVI w., przebudowany w 1890 r.

► Zeńsko: kościół z 2 połowy XIV w., przebudowany w XVI w. i w 1 połowie XVIII w. Świądectwem średniowiecznego pochodzenia jest ostrołukowy portal gotycki w przejściu z wieży do hali oraz masywna wieża z przyporami

Żołnierze, muszkieterowie, partyzanci i najemnicy

Trasy militarne

Ziemia choszczeńska przez wieki była miejscem ścierania się kultur słowiańskich, germańskich i skandynawskich. W 1269 r. została przyłączona do Nowej Marchii, utworzonej po wchłonięciu ziem na prawym brzegu Odry przez Brandenburgię. Nowa Marchia rozdzieliła słowiańskie księstwo zachodniopomorskie od Wielkopolski, granicząc z Pomorzem Gdańskim. W XIV i XV w. Polska podejmowała próby przywrócenia zachodnich rubieży, w XV w. teren ten kilkakrotnie przechodził z rąk do rąk, aby w 1454 r. trafić pod panowanie Hohenzollernów i zyskać wiek stabilizacji. Lata zawieruchy wróciły w XVII w. za sprawą m.in. wojny trzydziestoletniej i potopu szwedzkiego. W XVIII i XIX w. Powiat Choszczno (Kreis Arnswalde) znajdował się w obrębie Królestwa Pruskiego. Wtedy rozwinął się gospodarstwo: szynkowano choszczeńskie piwo, powstawały fabryki zapalek, maszyn, szczonek, papy, sukna, młyn parowy, cukrownia, tartak, cegielnia, torfownie. W 1945 r. stoczyły się tu ciężkie walki napierających od wschodu wojsk radzieckich z silnym zgromupowaniem niemieckim. Stolica powiatu stała się twierdzą (Festung Arnswalde) zdobytą ostatecznie 22 lutego 1945 r.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

► **Wojny husyckie: wyprawa sierotek**
Latem 1433 r. na ziemię Nowej Marchii dotarła Jedna z reżów husyckich organizowanych przez wyznawców nauki Jana Husa. Oddziały sierotek – radykalnego skrzydła husytów – pod wodzą Jana Čapka uzyskały poparcie króla Władysława Jagiełły, który chciał ich wykorzystać w wojnie przeciwko zakonowi krzyżackiemu. Siejąc strach i spustoszenie Czesi zajęli Bierzwnik, Recz, a miasta Drawno i Choszczno poprosiły ich o wstawiennictwo, dzięki czemu nie zostały splądrowane. Po trzech latach wróciły do zakonu krzyżackiego.

XIX w. rozebrano bramy, a z czasem do szczytków murów obronnych zaczęły się dobudowywać domy, oficyny, i budynki gospodarcze.

► Recz: pozostałości murów obronnych z 1 poł. XIV w., połowa XV w., XIX w. z basztami; od zachodu Brama Choszczeńska, a od wschodu Baszta Drawińska. Obok znajduje się XV-wieczna czatownia ze stożkowym dachem.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabudowa miast i wsi**
Charakterystycznym elementem krajobrazu kulturowego wsi Pomorza Zachodniego są założenia folwarczne z przełomu XV/XVI w. podlegające przekształceniom i rozbudowie aż do XX w. Miasteczka z nich zachowały interesujące wnętrza architektoniczno-krajobrazowe, np. w Pomieniu (gmina Recz). Na uwagę zasługują również wsie: Stradzewo i tutajscy klasycystyczny dwór z parkiem, kompleksem budynków gospodarczych i neogotyckim kościołem; budowane na średniowiecznym planie Raduń i Rzecko z kamiennie-ceglannymi kościołami gotyckimi oraz Korytowo – wieś joannicka z kościołem, zespołem dwóch dworów i parkiem (gmina Choszczno). Unikatowe walory architektoniczno-kulturowe prezentuje teren średniowiecznej miejscowości Bierzwnik od tworca kolejowego po zespół zabudowań poklasztornych. Zabytkowe formy krajobrazu kulturowego tożsamego z pejzażem regionu można podziwiać we wsiach położonych w otulinie Drawińskiego Parku Narodowego: Barnimie, Dominikowo i Brzeziny (gmina Drawno).

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

► **Zabytki techniki**
W Rzecku (gmina Choszczno) zachował się młyn wodny z XVIII w., jeden z kilkadziesiąt młynów ryglowych lub murywanych, które przetrwały na Pomorzu Zachodnim.

Na przełomie XII i XIII w. na wschód od Odry zaczęły osiedlać się liczne zakony, za nimi napływał kler, rycerstwo i osadnicy głównie z terenów duńskich i północno-niemieckich. W XIII w. przez Nową Marchię podążyły zastępy rycerstwa na wyprawę krzyżową z Niemiec, Francji, Anglii na teren Prus, Litwy, Żmudzi. Pod względem kulturowym i gospodarczym Pomorze Zachodnie i tzw. Nowa Marchia do końca XIII w. zdominowane zostały przez zakon cystersów. Ślady ich obecności na terenie Powiatu Choszczeńskiego są najlepiej udokumentowane.

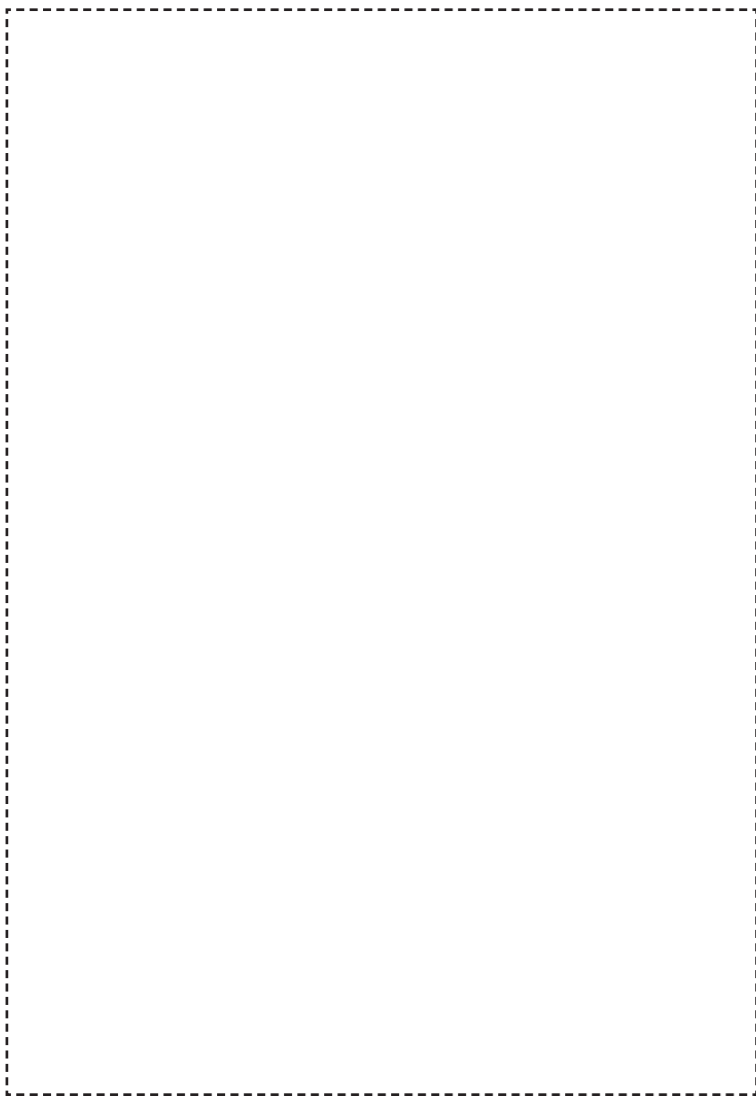
► **Zakony monastyczne**
► **Cystersi:** mnisi cysterscy pojawili się na Pomorzu po wschodniej stronie Odry jako pierwsi, w drugiej połowie XII w., pośrednio przez z duńskie opactwo w Esrom z protopactwa francuskiego Clairvaux. Łącznie założyli tu 4 opactwa męskie: Kolbacz, Bierzwnik, Mironiec, Bukowo Morskie oraz 7 klasztorów żeńskich: Recz, Pelczyce, Koszalin, Marianowo, Szczecin, Wolin, Cedynia.

Opactwo Bierzwnik: akt fundacyjny opactwa wystawili margrabiowie bracia Otto IV „ze strzałą” i Konrad na ręce kołbackiego opata Hermana dnia 17 września 1286 r. Cystersi przygotowali wyprawę z końcem wiosny 1294 r. W latach 1294-1319 zajmowane przez mnichów tereny powiększyły się m.in. o wsie Radęcín, Słowín, Pławienko, Bręń, Klasztorne.

Podczas wyprawy Władysława Łokietka przeciw Ludwikowi Bawarskiemu w 1326 r. klasztor został obrabowany, a zabudowania spalone. Poprawa sytuacji nastąpiła dopiero w drugiej połowie XIV wieku dzięki pomocy macierzystego klasztoru w Kolbaczu oraz margrabiów brandenburskich. W 1539 r., po sekularyzacji zespół zabudowań klasztornych wszedł w skład domeny państwowej. Kościół opacki utracił funkcję sakralną i uległ powolnej dewastacji. Od 1993 r. trwają tam prace archeologiczno-rekonstruktorskie. Kościoły pod patronatem cystersów z opactwa w Bierzwniku: Bręń, Chłopowo, Klasztorne, Zielieniewo, Rakowo, Objezierze, Górzno.

Opactwo Recz: Najstarszą wzmianką o Reczu zawiera dokument z 1269 r. Klasztor został ufundowany przez margrabiów brandenburskich w 1296 r. dla cysterek. Wzniosły one zabudowania klasztorne na południowy – zachód od miasta na wzgórzu zwanym dzisiaj „Wzgórze Klasztorne”. Pozostały w klasztorze mimo reformacji co najmniej do 2 poł. XVI w. Obiekty ocalałe po kasacji klasztoru w 1552 r. rozebrano w XIX w. Zabudowania pocysterskie nie zachowały się, ale związki z opactwem potwierdza swą architekturą gotycki kościół w centrum Recza: zawiera zabytki z nieistniejącego kościoła cysterek m.in. romańską granitową chrzcielnicę, rzeźbę ukrzyżowanego Chrystusa z XV w. i unikatową

► **Zakony monastyczne**
► **Cystersi:** mnisi cysterscy pojawili się na Pomorzu po wschodniej stronie Odry jako

Powiat Choszczeński

Kulturowo

POWIAT CHOSZCZEŃSKI

skala 1 : 140 000

LEGENDA

- granica Powiatu Choszczeńskiego
- granice gmin i miast
- drogi krajowe, wojewódzkie, lokalne
- numery dróg krajowych, wojewódzkich
- drogi gruntowe
- koleje, stacje kolejowe
- zabudowa mieszkaniowa
- lasy
- rzeki, strumienie
- jeziora, tereny podmokłe
- zabudowa rezydencjonalna
- zielen zabytkowa
- obiekty sakralne
- architektura obronna
- ruiny
- zabytki techniki
- trasy militarne
- szlak zakonny